

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ

Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς τοὺς δύο
μεγίστους
Ἄρχαγγέλους Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ·

Εὐλόγησον Πάτερ.

Ἄνισως, ἀγαπητοί μου Πατέρες καὶ ἀδελφοί, ἤθελε δοθῆ
εἰς ἐμὲ τὸν ταπεινὸν τὸ χάρισμα τοῦτο, τὸ νὰ ἀποκτήσω
δηλαδή μίαν γλῶσσαν ἀπὸ ἐκείνας ὅπου ἔχουσιν οἱ Ἄγγε-
λοι, ὡς λέγει ὁ τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολος Παῦλος, «ἐὰν τὰς
γλώσσας τῶν Ἄγγέλων λαλῶ», βέβαιον καὶ ἀκόλουθον
ἦτον, ὅτι μὲ τὴν Ἀγγελικὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ἤθελε δυνηθῶ
νὰ ἐγκωμιάσω κατ' ἄξιαν, τὸν Μιχαὴλ καὶ τὸν Γαβριήλ,
τοὺς Ἄρχαγγέλους τοῦ Κυρίου· διότι φυσικῶ τῷ τρόπῳ,
κάθε ὅμοιον μὲ τὸ ὅμοιον πάλιν δύναται νὰ ἐπαινεθῆ, καὶ
εἰς τοὺς ἄλλους νὰ παρασταθῆ· ἀνίσως καὶ εἶχα μίαν ἀπὸ
τὰς πυρίνους ἐκείνας καὶ αὐλοὺς γλώσσας, ὅπου ἐδόθησαν
εἰς τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους Ἀποστόλους, πρεπόντως ἤθελε
λαλήσω τὰ ὑπερφυσικὰ ἐγκώμια τῶν πυρίνων καὶ αὐλῶν
Ἀρχιστρατήγων ἀνίσως (κἂν τὸ ἐλάχιστον) ἤθελεν ἔχω
καθαρισμένην τὴν γλῶσσάν μου, ὡσάν ὁ Ἡσαΐας, ἀπὸ τὴν
Σεραφικὴν ἐκείνην λαβίδα, ἦτον ἐλπίς, ὅτι ἤθελεν εἰπῶ
κάποιόν τι ἄξιον τῆς τῶν Ταξιαρχῶν μεγαλοπρεπειίας.
Ἄλλ' ἐπειδὴ εἶμαι ἐστερημένος ὄλων τούτων τῶν καλῶν,
καὶ γλῶσσαν ἔχω ὄχι ἀγγελικὴν, ἀλλ' ἀνθρωπίνην, ὄχι πυ-

ρίνην, ἀλλὰ πηλίνην, ὄχι ἄυλον, ἀλλὰ ὑλικήν· ὄχι καθαρὰν, ἀλλὰ ἀκάθαρτον, καὶ πρὸς τούτοις, ὄχι ῥητορικὴν, καὶ εὐμέθοδον, ἀλλ' ἀμαθῆ καὶ ἀμέθοδον, τί πρέπει νὰ προσμένετε; τὸ νὰ ἀκούσητε, δηλαδὴ, ὀλίγα τινὰ καὶ εὐτελεῖ περὶ τῶν Ἱερῶν Ἀρχαγγέλων. Ἀφίνωντας λοιπὸν εἰς ἓνα μέρος, τὸ νὰ ἐξετάσω ὅποια εἶναι ἡ φύσις τῶν Ἀρχαγγέλων, καὶ πότε ἐδημιουργήθησαν, καὶ πῶς, καὶ ποῦ, καὶ τίνι τρόπῳ νοοῦσι, καὶ πῶς μεταβαίνουν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καὶ τὰ ἄλλα ἀγγελοπρεπῆ αὐτῶν ιδιώματα, περὶ τῶν ὁποίων οἱ Θεολόγοι διδάσκουσι, καὶ μάλιστα ἡ φιλάγγελος καὶ μεγαλόδοξος γλῶσσα Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, θέλω ἀποδείξω μόνον εἰς τὸ παρὸν ἐγκώμιον, ὅτι ὁ Θεῖος Μιχαήλ, καὶ ὁ Ἱερὸς Γαβριήλ, ἐστάθησαν οἱ ἐξαιρέτοι ὑπηρέται τῶν ἐξαιρέτων ἐνεργειῶν καὶ ἔργων τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ· καὶ προσέχετε διὰ τὸ καταλάβητε.

Δύο εἶναι κατὰ τοὺς Θεολόγους, αἱ κυριώτεραι ἐνεργεῖαι, καὶ τὰ ἐξαιρέτα προσόντα καὶ ιδιώματα τοῦ ἁγίου Θεοῦ· τὸ ἓν, ἡ δικαιοσύνη, ἥτις καὶ ἀπονομία, καὶ κρίσις ὀνομάζεται, καὶ τὸ ἄλλο, ἡ ἀγαθότης, ἥτις καὶ χρηστότης, καὶ εὐσπλαγχνία, καὶ ἔλεος ὀνομάζεται· περὶ ὧν λέγει ὁ Δαυτῖδ· «Ἐλεον καὶ κρίσιν ἄσομαί Σοι Κύριε». Μὲ τὴν δικαιοσύνην ὁ Θεὸς κρίνει καὶ παιδεύει τοὺς ἀνθρώπους ὅταν ἀμαρτάνουσι, καὶ δὲν φυλάττουσι τὰς ἐντολάς Του· καὶ μὲ τὴν ἀγαθότητα πάλιν, τοὺς ἐλεεῖ καὶ τοὺς εὐσπλαγχνίζειται.

Τώρα ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ, ἔρχεται νὰ εἶναι ὁ ἐξαιρέτος Ἀγγελος τῆς τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνης, διατὶ αὐτὸν βλέπομεν νὰ μεταχειρίζεται ὑπηρέτην, εἰς τὸ νὰ παιδεύῃ μὲν καὶ νὰ σωφρονίζῃ τοὺς κακοὺς, νὰ φυλάττῃ δὲ καὶ νὰ ὑπερασπίζεται τοὺς καλοὺς· καθὼς τοῦτο εἶναι φανερὸν καὶ

ἀπὸ πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς θείας Γραφῆς, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν θάνατον μὲν ὁποῦ ἔδωκεν ὁ Μιχαήλ, εἰς τὰ πρωτότοκα τῶν Αἰγυπτίων, διαφύλαξιν δὲ καὶ ζωὴν, εἰς τὰ πρωτότοκα τῶν Ἑβραίων.

Ὁ δὲ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ, φαίνεται νὰ εἶναι ὁ ἐξαιρετός Ἄγγελος τῆς ἀγαθότητος καὶ εὐσπλαγγνίας τοῦ Θεοῦ· διατι αὐτὸν βλέπομεν νὰ μεταχειρίζεται ὑπηρέτην, ὅταν ἔχη νὰ κάμῃ εἰς τινὰς καμμίαν ἐξαιρετον εὐσπλαγγνίαν καὶ ἔλεος· καθὼς καὶ τοῦτο ὁμοίως εἶναι φανερόν καὶ ἀπὸ ἄλλα πολλὰ, μάλιστα δὲ ἀπὸ τὰ ἀγαθὰ εὐαγγέλια ὁποῦ ἔφευρον εἰς τὸν κόσμον ὁ Γαβριήλ, τοῦ μεγάλου ἐλέους τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ.

Τρία εἶναι τὰ ἐξαιρέτα καὶ μεγαλύτερα ἔργα ὁποῦ ἔκαμεν ὁ Θεός· πρῶτον, ἡ δημιουργία τοῦ νοητοῦ κόσμου· δεύτερον, ἡ δημιουργία τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου· καὶ τρίτον, ἡ ἔνσαρκος οἰκονομία τοῦ Θεοῦ Λόγου· καὶ εἰς τὰ τρία ταῦτα, πρῶτους καὶ ἐξαιρέτους ὑπηρέτας μεταχειρίζεται τὸν Μιχαήλ καὶ τὸν Γαβριήλ.

Δημιουργεῖ πρῶτον ὁ Θεὸς τὸν νοητὸν κόσμον ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι· ἦτοι, τὸν ἐμπύρινον λεγόμενον οὐρανόν, καὶ τὸν γεμόζει ὡσάν ἀπὸ τόσα λαμπρότατα ἄστρα, ἀπὸ τὰ μυριάριθμα πλήθη τῶν αὐλῶν Ἀγγέλων· τὸν στολίζει ἀπὸ τὰς τρεῖς τριαδικὰς Ἱεραρχίας, τῶν Θρόνων, Χερουβείμ, καὶ Σεραφεείμ· τῶν Κυριοτήτων, Δυνάμεων, καὶ Ἐξουσιῶν· τῶν Ἀρχῶν, Ἀρχαγγέλων, καὶ Ἀγγέλων· καὶ ἐπάνω εἰς ὅλα ταῦτα τὰ ἑννέα Τάγματα, κατασταίνει πρῶτους ἡγεμόνας καὶ διδασκάλους, τὸν Μιχαήλ καὶ τὸν Γαβριήλ· πῶς; καὶ τίνι τρόπῳ; ἀκούσατε.

Ὁ Μιχαήλ, μὲ τὸ νὰ ἐστάθῃ εὐγνωμονέστατος δοῦλος

τοῦ Θεοῦ Παντοκράτορος, ἔκαμε νοητὸν πόλεμον εἰς τὸν Οὐρανόν, μὲ τὸν ἀποστάτην διάβολον καὶ τοὺς ἀγγέλους του, ὅταν ὑπερηφανεύθησαν κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ ἐκρήμισεν αὐτοὺς εἰς τὰ καταχθόνια τῆς γῆς· καθὼς εἶναι γεγραμμένον εἰς τὴν Ἱερὰν Ἀποκάλυψιν· «Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ Μιχαήλ, καὶ οἱ Ἄγγελοι αὐτοῦ ἐπολέμησαν μετὰ τοῦ δράκοντος... καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος διάβολος, καὶ ὁ σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν». Ὅθεν διὰ τὴν μεγάλην ἀνδραγαθίαν ταύτην ὅπου ἔκαμε, κατεστάθη πρῶτος ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ ἐννέα Τάγματα τῶν Ἀγγέλων· καὶ τοὺς ἐδίδαξε νὰ φυλάττουν πρὸς τὸν Θεὸν εὐγνωμοσύνην, ὑπακοήν, ταπείνωσιν, καὶ διαμονὴν μετ' Αὐτοῦ, παντοτεινὴν καὶ ἀχώριστον.

Ὁ δὲ Γαβριήλ, μὲ τὸ νὰ ἐνεπιστεύθη μόνος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους Ἀγγέλους, τὸ μυστήριον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, καθὼς λέγει ὁ Θεῖος Χρυσόστομος, (σὺν αὐτῷ δὲ καὶ οἱ εἰς τὸν Εὐαγγελισμὸν μελωδοί), «σοὶ μόνῳ θαρρῶ τὸ Μυστήριον», καὶ ἐγένετο ὁ πρῶτος καὶ ἐξαιρετός τούτου ὑπηρέτης, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἕως τέλους· κατεστάθη καὶ ὁ πρῶτος ἡγεμὼν καὶ διδάσκαλος ὅλων τῶν ἀγγελικῶν Ταγμάτων, ἕως καὶ αὐτῶν τῶν ἀνωτάτων Χερουβείμ καὶ Σεραφεείμ· καὶ τοὺς ἐδίδαξεν ὅλους τοὺς ἀποκρύφους λόγους καὶ γνώσεις, ὅπου μέσα εἰς τὸ βάθος τοῦ μυστηρίου τούτου σκεπάζονται. Καὶ ἂν ὁ Παῦλος λέγη, ὅτι διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐγνωρίσθη ταῖς Ἀρχαῖς καὶ ταῖς Ἐξουσίαις, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ, τοῦτο πρέπει νὰ νοῆται ὅτι ἐγένετο διὰ μεσιτείας τοῦ θείου Γαβριήλ· ὁ ὁποῖος καθὼς ἔμαθεν

ἀμέσως παρ' Αὐτοῦ τοῦ σαρκωθέντος Λόγου, καὶ τοῦ Τού-
τω συνόντος Ἁγίου Πνεύματος, τὴν πολυποίκιλον ταύτην
σοφίαν, (ἥτις εἶναι κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, τὸ νὰ
νικήσῃ ὁ Θεὸς τὰ ἐναντία μὲ τὰ ἐναντία· τὴν ὑπερηφανίαν,
μὲ τὴν ταπεινώσιν· τὴν δόξαν, μὲ τὴν ἀτιμίαν· τὴν δύναμιν,
μὲ τὴν ἀσθένειαν· τὴν σοφίαν, μὲ τὴν μωρίαν), οὕτω μετέ-
δωκε τὴν πολυποίκιλον ταύτην σοφίαν, καὶ εἰς ὅλας τὰς
τάξεις τῶν Ἀγγέλων, χωρὶς νὰ φθονήσῃ, λέγων εἰς αὐτάς
ἐκεῖνο τὸ τοῦ Σολομῶντος· «ἀδόλως ἔμαθον, ἀφθόνως με-
ταδίδωμι...»).

Ὅτι δὲ ὁ Γαβριήλ ἐστάθη πρῶτος εἰς ὅλα τὰ ἐννέα
Τάγματα, καὶ ἐκ τούτου εἶναι φανερόν· εἶναι κοινὴ δόξα
τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα καὶ τοῦ Ἀββᾶ Ἰσαάκ, ὅτι
ἀπὸ τὸν Χριστὸν λαμβάνουσι κάθε φωτισμὸν ὅλαι αἱ τά-
ξεις τῶν Ἀγγέλων, ἀναβαίνοντα, κατὰ Παῦλον, ὑπεράνω
πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, καὶ παντὸς ὀνό-
ματος, ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ὀνομαζομένου. Ὅμοίως εἶναι
κοινὴ δόξα, ὅτι ἀπὸ τὴν Θεοτόκον, ἀνωτέραν οὖσαν τῶν
Σεραφεῖμ ἀσυγκρίτως, πᾶσαι φωτίζονται αἱ Ἀγγελικαὶ
τάξεις, ὡς μάλιστα τοῦτο λέγει ὁ Θεσσαλονίκης Γρηγόρι-
ος, λόγῳ πρῶτῳ εἰς τὰ Εἰσόδια, καὶ λόγῳ εἰς τὴν Κοίμη-
σιν. Ἐπειδὴ δὲ πλησιέστερος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτό-
κου, ἄλλος δὲν εἶναι ἀπὸ τὸν Γαβριήλ, λοιπὸν δι' αὐτοῦ
φωτίζονται πᾶσαι αἱ τῶν Ἀγγέλων τάξεις· εἰ γὰρ καὶ ὁ
θεῖος Διονύσιος λέγει ὅτι πρώτη τάξις εἶναι ἡ τῶν Θρόνων,
καὶ ὀγδόη ἡ τῶν Ἀρχαγγέλων, ἀλλὰ τοῦτο νοεῖται πρὸ
τῆς ἐνανθρωπήσεως· μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν γὰρ ἀνεστρά-
φη ἡ τάξις, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰσαάκ, καὶ οἱ πρῶτοι ἔγιναν
ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι. Καὶ τοιοῦτοτρόπως, καὶ

οἱ δύο ὁμοῦ Ἀρχάγγελοι, ὁ Μιχαήλ καὶ ὁ Γαβριήλ, μὲ τὸ ἱερὸν αὐτὸ καὶ τελειοποιὸν μάθημα τῆς ἀγίας ταπεινώσεως ὅπου παρέδωκαν εἰς ὅλους τοὺς Ἀγγέλους, τοὺς ἐτελείωσαν, καὶ τοὺς ἔκαμαν νὰ εἶναι ὄχι μόνον δυσκίνητοι εἰς τὸ κακόν, καθὼς ἦτον προτῆτερα, κατὰ τὸν θεολόγον Γρηγόριον, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ἀκίνητοι εἰς τὴν κακίαν καὶ ἄτρεπτοι, ὡς λέγει ὁ μέγας τῆς Θεσσαλονίκης Γρηγόριος, καὶ ὁ Ἱερὸς Νικήτας, καὶ ὁ σχολιαστὴς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.

Δημιουργεῖ δεύτερον ὁ Θεὸς εἰς ἕξ ἡμέρας, τὸν αἰσθητὸν τοῦτον κόσμον, στολιρίζει τὸν οὐρανὸν μὲ τὰ πολυποίκιλα ἄστρα καὶ τοὺς φωστῆρας· καλλωπίζει τὴν γῆν μὲ τὰ διάφορα φυτὰ καὶ ζῶα· γεμόζει τὸν ἀέρα ἀπὸ τὰ γλυκύτατα τῶν πετεινῶν κελαδήματα· καὶ τελευταῖον, δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὸν βάνει εἰς τὸν Παράδεισον· καὶ τὸν διορίζει νὰ φυλάξῃ τὴν παρὰ πάντων ἐγνωσμένην Θεῖαν Του ἐντολήν. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος, οἴμοι! γίνεται παραβάτης τῆς ἐντολῆς, καὶ ἐξορίζεται ἀπὸ τὸν Παράδεισον τῆς τρυφῆς, εἰς ταύτην τὴν πολύδακρυ γῆν. Καὶ ἐδῶ πάλιν μεταχειρίζεται ὁ Θεὸς τὸν Μιχαήλ καὶ τὸν Γαβριήλ, ἐξαιρέτους ὑπηρέτας τῆς προνοίας καὶ κρίσεως ὅπου ἔδειξεν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἐν διαστήματι πέντε καὶ ἡμισυ χιλιάδων χρόνων. Διὰ τοῦτο, ὁ μὲν θεῖος Μιχαήλ, εὐθύς ὅπου ἐξωρίσθη ὁ Ἀδάμ, ἐσυμπόνεσε τὴν συμφορὰν του, καὶ τὸν ἐδίδαξεν (ὡς ἄπειρον ἔτι ὄντα) πῶς νὰ γεωργῇ τὴν γῆν, πῶς νὰ σπεῖρῃ, πῶς νὰ θερίξῃ καὶ ἀπλῶς πῶς νὰ κυβερνᾷ τὴν πολύμοχθόν του ζωήν, ἀπὸ τροφήν ἕως ἐνδύματα, καθὼς εἶναι γνώμη τινῶν Ἱεροδιδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας.

Αὐτὸς ὁ ἴδιος Μιχαήλ δὲν ἔλειπεν ἀπὸ τὸ νὰ προνοῆται

καὶ νὰ διαφυλάττῃ ὅλους τοὺς πρὸ Νόμου Προπάτορας· τὸν Σήθ, τὸν Ἐνώσ, τὸν Ἐνώχ, τὸν Νῶε, τὸν Ἀβραάμ, τὸν Ἰσαάκ, τὸν Ἰακώβ, καὶ τοὺς δώδεκα Πατριάρχας· τῶρα μὲν, ὀδηγῶν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ· τῶρα δέ, παιδεύων καὶ τιμωρῶν ὅλους ἐκείνους ὅπου ἤθελε τὸν ἐναντιωθοῦν. Αὐτὸς ἐστάθη ὁ παιδαγωγὸς καὶ δημαγωγὸς ὅλου τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ, προπορευόμενος καὶ συμπορευόμενος μὲ αὐτόν, νικῶν τὰ ἀλλόφυλα ἔθνη ὅπου τὸν ἐπολέμουν, καὶ ὀδηγῶν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Καὶ ἐδῶ εἶναι ἄξιον νὰ θαυμάσωμεν τὴν μεγαλειότητα τοῦ θεοῦ Μιχαήλ· διότι τὰ μὲν ἔθνη τὰ διεμοιράσθησαν οἱ Ἄγγελοι, καὶ ἐπεστάται ἓνας, εἰς ἓνα ἔθνος, καὶ ἄλλος εἰς ἄλλο· τὸν δὲ Ἰσραηλιτικὸν λαὸν δὲν ἐπῆρεν Ἄγγελος εἰς μερίδα του, ἀλλ' Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Θεός· καθὼς λέγει ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν ᾠδὴν· «Ἐστησεν ὄρια ἐθνῶν, κατὰ ἀριθμὸν Ἀγγέλων Θεοῦ, καὶ ἐγενήθη μερίς Κυρίου, λαὸς αὐτοῦ Ἰακώβ». Καὶ ὅμως Αὐτὸς πάλιν ὁ Θεός, λέγει πολλαῖς φοραῖς εἰς τὸν Μωϋσῆν· ὅτι ἀντὶ ἑαυτοῦ θέλει δώσει ἐπιστάτην εἰς τὸν Ἰσραὴλ τὸν Ἄγγελόν Του, ἥτοι τὸν θεῖον Μιχαήλ, καθὼς ἐρμηνεύουσιν οἱ διδάσκαλοι· διὸ καὶ ὁ Ἀρεοπαγίτης Διονύσιος λέγει, ὅτι ἡ Θεολογία, ἄρχοντα τοῦ Ἰουδαίων λαοῦ, τὸν Μιχαήλ ὀνομάζει. Βλέπετε πρόνομια; Βλέπετε πῶς ὁ Μιχαήλ εἶχε τὸν τόπον τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς Ἰουδαίους; Καὶ καθολικῶς εἰπεῖν, αὐτὸς ὁ Μιχαήλ ἐστάθη ὁ ἀόρατος μεσίτης καὶ διάκονος, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ἔδωκεν ὁ Θεός τὸν νόμον εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐν τῷ ὄρει τῷ Σινᾶ· διότι ἂν ὁ νόμος ἐδόθη διὰ τῶν ἄλλων Ἀγγέλων, ὡς λέγει ὁ Παῦλος, «εἰ ὁ δι' Ἀγγέλων λαληθεῖς

λόγος»· καὶ πάλιν· «Τί οὖν ὁ νόμος;... διαταγείς δι' Ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου»· πόσω μᾶλλον ἐδόθη διὰ τοῦ Ἀρχαγγέλου αὐτῶν Μιχαήλ;

Ὁ δὲ θεῖος Γαβριήλ δὲν ἔλειπε καὶ αὐτός, τῶρα μὲν νὰ εὐαγγελίζεται τὰ χαροποιὰ μηνύματα τῆς γεννήσεως πολλῶν στείρων, πρὸ νόμου καὶ μετὰ νόμον· τῶρα δὲ νὰ σαφηνίσῃ εἰς τοὺς Προφῆτας, τὰς ἀποκαλύψεις καὶ ὀράματα ὅπου ἔβλεπον, καὶ διὰ τούτων πάντων νὰ τοὺς ὀδηγῇ εἰς τὴν πίστιν τοῦ ἐλευσομένου Μεσσίου· καθὼς καὶ ὀνομαστὶ φέρεται ὁ Γαβριήλ εἰς τὴν Θεϊαν Γραφήν, νὰ ἐσυνέτισε φανερώτατα τὸν Προφήτην Δανιήλ, ὅχι μόνον πὼς ἔχει νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ σταυρωθῇ ὁ Χριστός, ἀλλὰ καὶ εἰς πόσους χρόνους ἔχουν ταῦτα νὰ γένουν.

Καὶ οἱ δύο ὁμοῦ Ἀρχάγγελοι φαίνονται φανερὰ ἐνωμένοι εἰς τὴν προφητείαν τοῦ Δανιήλ τὴν ἀναγνωσθεῖσαν ἀφ' ἐσπέρας, ἔχουσιν οὕτως· Ὁ Δανιήλ ἐνήστευσεν εἰκοσιμίαν ἡμέραν εἰς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τὴν σκλαβίαν τῶν ἐλλήνων, ἤγουν τῶν Περσῶν καὶ Βαβυλωνίων. Ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ ἐπρόσφερε τὴν δέησιν τοῦ Δανιήλ ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ Ἀγγελος ὅπου ἦτον ἄρχων εἰς τοὺς Ἕλληνας¹ ἐκείνους, ἀντεστέκετο, καὶ ἐμπόδιζε τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑβραίων· (ὅχι μὲ κακὸν σκοπὸν, ἀλλὰ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας συναναστρεφόμενοι μὲ τοὺς Ἑβραίους, ἐπίστευον εἰς τὸν ἀληθῆ Θεόν, καθὼς ἐρμηνεύει ὁ Ἱερώνυμος· ἴσως δὲ ἐμπόδιζε, καὶ διατὶ δὲν τοῦ ἀπεκαλύφθη θεόθεν ἢ τῶν

1. Ἡ λέξις 'Ἕλληνες', σημαίνει τοὺς εἰδωλολάτραις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.
Σ.Ε.

Ἑβραίων ἐλευθερία). ἀλλ' ὁ ἄρχων Μιχαήλ ἦλθε καὶ ἐβοήθησεν εἰς τὸν Γαβριήλ, καὶ ἔτσι διὰ τῶν δύο Ἀρχαγγέλων ἐλευθερώθησαν οἱ Ἰουδαῖοι.

Τέλος πάντων, ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ὅτε ἔμελλε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ τελειώσῃ τὸ μέγα καὶ ἐξαιρέτον ἔργον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἐδῶ πάλιν ἐξαιρέτους ὑπηρέτας Του μεταχειρίζεται τοὺς δύο Ἀρχαγγέλους· μὲ τούτην ὅμως τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ Γαβριήλ γίνεται πρῶτος, καὶ ὁ Μιχαήλ δευτέρος· διότι ἔπρεπεν ὁ Γαβριήλ, ὅστις δηλοῖ Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, κατὰ τὸν Ἅγιον Πρόκλον, νὰ γένη καὶ πρῶτος λειτουργὸς τοῦ Θεανθρώπου Λόγου. Ὅθεν αὐτὸς ὁ θεοειδέστατος Γαβριήλ, μόνος ἀποκαλύπτεται τὸ μυστήριον τοῦτο, ὡς εἶπομεν· αὐτὸς καὶ ἀποστέλλεται πρὸς τὴν Παντοβασίλισσαν καὶ Ἀειπάρθενον Μαριάμ, καὶ τῆς φέρει τὰ τῆς χαρᾶς εὐαγγέλια, λέγων εἰς αὐτὴν τὸν κοσμοσωτήριον ἀσπασμόν, τό: «Χαῖρε Κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ»· αὐτὸς ὁ ἴδιος Γαβριήλ, εὐαγγελίζεται εἰς τοὺς ποιμένας τὰ χαρμόσυνα Γενέθλια τοῦ σαρκωθέντος Δεσπότου· ὁδηγεῖ δι' ἀστέρος τοὺς μάγους· μηνύει κατ' ὄναρ εἰς τὸν Ἰωσήφ νὰ καταβῆ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν νὰ ἀναβῆ εἰς γῆν Ἰσραήλ· εὐαγγελίζεται εἰς τὰς Μυροφόρους τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος· καὶ ἐν τῇ Ἀναλήψει καταβάς προλέγει εἰς τοὺς Ἀποστόλους τὴν δευτέραν ἔλευσιν τοῦ ἀναληφθέντος Χριστοῦ.

Ὅμοίως καὶ ὁ θεῖος Μιχαήλ, θέλουσι τινὲς ὅτι αὐτὸς νὰ ἦτον ὁ Ἄγγελος ὁποῦ ἐνίσχυσε καὶ ἐδυνάμωσε τὸν Ἰησοῦν ἀγωνιῶντα διὰ τὸ Πάθος, ὡς λέγει ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς· «ἦλθεν ἀπ' οὐρανοῦ Ἄγγελος ἐνισχύων Αὐτόν»· συμπεραίνον-

τες τοῦτο ἀπὸ τὴν ὀνομασίαν του· ἐπειδὴ Μιχαὴλ θέλει νὰ εἰπῇ δύναμις Θεοῦ· δύναμις δὲ καὶ ἰσχύς τὸ αὐτὸ εἶναι. Αὐτὸς σὺν τῷ Γαβριήλ εὐηγγέλισε τὴν Ἀνάστασιν εἰς τὰς Μυροφόρους, ὡς λέγει ὁ Δαμασκηνὸς Ἰωάννης, εἰς τὸν τῶν Ἀρχαγγέλων Κανόνα. Αὐτὸς σὺν τῷ Γαβριήλ προεἶπεν εἰς τοὺς Μαθητὰς τὴν ἔλευσιν Χριστοῦ τοῦ ἀναληφθέντος. Αὐτὸς λέγουσι νὰ ἐλύτρωσε τὸν Ἀπόστολον Πέτρον ἀπὸ τὴν φυλακὴν, καὶ νὰ ἐπάταξε τὸν Ἡρώδη, καὶ ἔγινε σκωληκόβρωτος. Ἴδετε τώρα, πῶς ὁ Μιχαὴλ καὶ ὁ Γαβριήλ ἐστάθησαν οἱ δύο ἐξαιρετοὶ ὑπηρέται τῶν ἐξαιρέτων ἐνεργειῶν καὶ ἔργων τοῦ Θεοῦ, καθὼς ἦτον ἡ πρότασίς μας;

Καὶ λοιπόν, ὁ Μιχαὴλ καὶ ὁ Γαβριήλ, εἶναι οἱ δύο φωτεινότετοι ὀφθαλμοὶ τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ, μὲ τοὺς ὁποίους βλέπει καὶ φωτίζει ὅλον τὸν ὄρατὸν καὶ ἀόρατον κόσμον. Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ, εἶναι αἱ δύο κραταιόταται χεῖρες τοῦ Παντοκράτορος, μὲ τὰς ὁποίας διοικεῖ ὅλα τὰ πάντα, οὐράνια καὶ ἐπίγεια. Μιχαὴλ καὶ Γαβριήλ, εἶναι οἱ δύο ταχύτατοι καὶ μυριόπτεροι πόδες τοῦ πανταχοῦ παρόντος Κυρίου, μὲ τοὺς ὁποίους περιέρχεται καὶ ἐμπεριπατεῖ ὄχι μόνον τὴν οἰκουμένην ὅλην, ἀλλὰ ἕως καὶ αὐτὰς τὰς αὐλοὺς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, ἕως καὶ αὐτὰς τὰς σκοτεινότητας ἀβύσσους· διὰ τοῦτο, εἰς μίαν στιγμὴν τοὺς βλέπεις νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ ἓνα ἄκρον τοῦ κόσμου, καὶ εἰς τὴν ἄλλην στιγμὴν νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὸ ἄλλον ἄκρον. Τώρα νὰ θαυματουργοῦσιν εἰς τὴν στερεάν, καὶ τώρα νὰ ἀρπάζουσι ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἀβύσσου τοὺς καταβυθισθέντας. Μιχαὴλ, ὁ Ἄγγελος τοῦ Θείου φόβου. Γαβριήλ, ὁ Ἄγγελος τῆς Θείας χαρᾶς. Μιχαὴλ, ἡ παιδευτικὴ ἀριστερὰ τοῦ

Δικαίου. Γαβριήλ, ἡ ἐλεημονικὴ δεξιὰ τοῦ Φιλανθρώπου. Μιχαήλ, ὁ ἐπὶ τῶν δυνάμεων· Γαβριήλ, ὁ ἐξ ἀπορόρητων. Μιχαήλ, τὸ βλοσυρὸν ὄμμα τοῦ Κριτοῦ· Γαβριήλ, τὸ ἡμερον βλέμμα τοῦ Προνοητοῦ. Μιχαήλ, αἱ φοβεραὶ φωναί, καὶ βρονταί, καὶ ἀστραπαί, καὶ σάλπιγγες, τῆς καταβάσεως τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ· Γαβριήλ, αἱ γαληναὶ αὔραι, οἱ ἡμεροὶ ἀσπασμοί, τὰ ἰλαρὰ φῶτα, καὶ αἱ ἀψοφητὶ ἐπὶ πόκον ἐρχόμεναι σταγόνες τῆς καταβάσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Μαριάμ. Μιχαήλ, ὁ ἔξοχος διάκονος τοῦ Παλαιοῦ Νόμου. Γαβριήλ, ὁ ἐκλεκτὸς ὑπηρέτης τῆς νέας Χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ Μιχαήλ εἶχε λόγον τῆς εἰσαγωγικῆς πράξεως, διατὶ ὑπηρέτει εἰς τὸν Νόμον, ὅστις κατὰ Παῦλον, «παιδαγωγὸς ἡμῖν γέγονεν εἰς Χριστόν». Ὁ Γαβριήλ εἶχε λόγον τῆς τελειωτικῆς θεωρίας, διατὶ ὑπηρέτησεν εἰς τὸ μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, ὅστις ἦτον τὸ τέλος τοῦ Νόμου καὶ τὸ συμπέρασμα. Ὁ Μιχαήλ ἦτον ἀρχή, καὶ ὁ Γαβριήλ τέλος. Ὁ Μιχαήλ προπαιδευτής, καὶ ὁ Γαβριήλ τελειωτής. Ὁ Μιχαήλ ἄλφα, καὶ ὁ Γαβριήλ ὠμέγα.

Ἄλλὰ δὲν ἦτον ἐναντίοι ἢ ἀσύμφωνοι ἀναμεταξύ των· μὴ γένοιτο! ἀλλὰ οὔτε ἡ πρᾶξις εἶναι χωρὶς τὴν θεωρίαν, οὔτε ἡ θεωρία χωρὶς τὴν πρᾶξιν, κατὰ τοὺς Πατέρας· ἔτσι οὔτε ὁ Μιχαήλ εἶναι χωρὶς τὸν Γαβριήλ, οὔτε ὁ Γαβριήλ χωρὶς τὸν Μιχαήλ· καθὼς ὁ Νόμος περιέχεται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἐν τῷ Νόμῳ, τοιουτοτρόπως, ἐν τῷ Μιχαήλ εὐρίσκεται ὁ Γαβριήλ, καὶ ἐν τῷ Γαβριήλ εὐρίσκεται ὁ Μιχαήλ· καὶ ἓνας μὲ τὸν ἄλλον εἶναι ἐνωμένοι περισσότερον, παρὰ ὅπου εἶναι ἡ ψυχὴ μὲ τὸ σῶμα· διὰ τοῦτο, ὅπου ὁ Μιχαήλ, ἐκεῖ καὶ ὁ Γαβριήλ· καὶ ὅπου ὁ Γαβριήλ ἐκεῖ καὶ ὁ Μιχαήλ· πάντοτε καὶ πανταχοῦ οἱ δύο

ἀχώριστοι· ἀχώριστοι εἰς τὸν Οὐρανόν· ἀχώριστοι εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην, ἀχώριστοι εἰς τὴν Νέαν· καὶ εἰς τὰς θαυματουργίας ἀχώριστοι· καὶ ἂν ὁ Μιχαὴλ παιδεύει τοὺς κακοὺς, τοὺς παιδεύει πρὸς σωφρονισμόν, διὰ νὰ φοβοῦνται τὴν δύναμιν καὶ μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ μὴ τὴν καταφρονοῦν ἀπὸ τὴν πολλὴν ἀγαθότητα. Καὶ ἂν ὁ Γαβριὴλ πάλιν τοὺς εὐσπλαγχνίζεται, τοῦτο τὸ κάμνει διὰ νὰ ἐλπίζουν, καὶ νὰ μὴ ἔλθουν εἰς ἀπελπισμόν ἀπὸ τὸν πολὺν φόβον· καὶ οἱ δύο ὁμοῦ ἓνα σκοπὸν ἔχουν, τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὸ νὰ πληρώσουν τὸ τοῦ Θεοῦ πανάγαθον θέλημα, ὡς Τούτου ἀγαθοὶ Ἄγαθάγγελοι.

Δὲν εἶναι ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο Ἄρχαγγέλους κανένας πρῶτος· ὄχι· διατι ἡ ὑπερβάλλουσα ἀγάπη ὅπου ἔχουν, τοὺς ἀναγκάζει νὰ γίνεταί ἓνας εἰς τὸν ἄλλον δεύτερος· δὲν εἶναι ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς δεύτερος· διότι ἡ ἴση Ἀρχαγγελικὴ ἀξία ὅπου ἔχουν, τοὺς θέλει νὰ εἶναι ὁ καθένας πρῶτος· ὥστε καὶ οἱ δύο εἶναι καὶ οἱ πρῶτοι, καὶ οἱ δύο εἶναι καὶ οἱ δεύτεροι. Καὶ ποῖοι ἄλλοι εἶναι οἱ δύο λαμπρότατοι φωστῆρες, μὲ τοὺς ὁποίους ἐστόλισεν ὁ Θεὸς τὸν ἐμπύρινον οὐρανὸν τοῦ Ἀγγελικοῦ διακόσμου, ἴσοι εἰς τὸ μέγεθος, ἴσοι εἰς τὴν ἀξίαν, ἴσοι εἰς τὴν λαμπρότητα, ἴσοι εἰς τὴν ταχύτητα, παρὰ οἱ δύο Ἀρχάγγελοι; Ποῖοι ἄλλοι εἶναι οἱ δύο οὐράνιοι πόλοι, ὁ ἀρκτικός, καὶ ὁ ἀνταρκτικός, ὁ βόρειος, καὶ ὁ νότιος, ἐπάνω εἰς τοὺς ὁποίους κυκλογυρίζει ὁ Θεὸς τὸ νοητὸν τῆς Ἐκκλησίας στερέωμα, παρὰ οἱ δύο Ἀρχάγγελοι; Ποῖοι ἄλλοι εἶναι οἱ δύο ἐκεῖνοι περιφανεῖς στύλοι, τοὺς ὁποίους ἔστησεν ὁ Σολομὼν ἔμπροσθεν τοῦ οἴκου Κυρίου, (καὶ Σολομὼν ἐποίησε δύο στύλους ἔμπροσθεν τοῦ οἴκου), εἰμὴ οἱ δύο Ἀρχάγγελοι; τοὺς ὁποίους

ἔστησεν ὁ εἰρηνικὸς Σολομῶν Χριστὸς, ἔμπροσθεν τοῦ ἄνω καὶ κάτω κόσμου, διὰ νὰ τοὺς βλέπουν ὅλοι οἱ εἰσερχόμενοι καὶ νὰ θαυμάζουν τὴν μεγαλειότητά των, καὶ νὰ ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειάν των; τῆς ὁποίας διὰ νὰ ἔχωμεν πολλὴν χρείαν, ἐδῶρισεν ἡ Ἐκκλησία νὰ τελεῖται ἡ Σύναξις τῶν Ἀρχαγγέλων κάθε Δευτέραν. Καὶ λοιπόν, ἂν κατὰ τοὺς Θεολόγους, οἱ Θρόνοι κρίνουσι· τὰ Σεραφεῖμ μᾶς θερμαίνουσι· τὰ Χερουβείμ μᾶς σοφίζουσιν· αἱ Κυριότητες κελεύουσιν· αἱ Δυνάμεις ἐνεργοῦσιν· αἱ Ἐξουσίαι διατηροῦσιν· αἱ Ἀρχαὶ ἐθναρχοῦσιν· οἱ Ἀρχάγγελοι τὰ τῆς πίστεως διοικοῦσι· καὶ οἱ Ἄγγελοι λειτουργοῦσιν, ὅμως ὁ Μιχαήλ καὶ ὁ Γαβριήλ, ὡς τούτων πάντων Ταξιάρχαι, περισσότερον μᾶς κρίνουσι, μᾶς θερμαίνουσι, καὶ μᾶς σοφίζουσι· περισσότερον, μᾶς κελεύουσι, μᾶς ἐνεργοῦσι, καὶ μᾶς διατηροῦσι· περισσότερον ἐθναρχοῦσι, διοικοῦσι τὴν πίστιν, καὶ μᾶς λειτουργοῦσι. Καὶ ἂν κατὰ τὸν Ἅγιον Νικήταν, αἱ ἀνώτεραι τρεῖς τάξεις τῶν Ἀγγέλων, δοξολογοῦσιν ἀπαύστως τὴν Ἁγίαν Τριάδα, μὲ τὸν ὕμνον Γέλ, Γέλ, ὅπερ δηλοῖ ἀνακυκλισμὸς, (καὶ ἀνακάλυψις κατὰ τὸν κρυφιομύστην Διονύσιον), καὶ αἱ μέσαι τρεῖς τάξεις, μὲ τὸ Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος, καὶ αἱ ὕστεραι τρεῖς τάξεις μὲ τὸ Ἄλληλούϊα· ἀλλὰ τῆς τοιαύτης ἀκαταπαύστου δοξολογίας, προεξάρχοντες καὶ συμμελωδοί, καὶ συνθεολογοῦντες, εἶναι ὁ Μιχαήλ καὶ ὁ Γαβριήλ.

Κατὰ ἀλήθειαν ἀπορῶ, Ἀδελφοί, καὶ δὲν ἠξέυρω τί νὰ εἰπῶ περὶ τῶν θαυμαστῶν Ἀρχαγγέλων! Βλέπω εἰκονισμένον τὸν θεϊότατον Μιχαήλ, ὄλον φοβερὸν εἰς τὸ εἶδος, ὄλον ἀστραπόμορφον εἰς τὴν ὄψιν, ὄλον ἀρματωμένον εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἀπὸ τὸν φόβον μου, καθηλώνονται, κατὰ

τὸν Προφήτην, αἱ σάρκες μου· ἀφήνω τὸν κόσμον, καὶ μελετῶ τὴν ὥραν ὅπου ἔχω νὰ ἀποθάνω. Βλέπω καὶ τὸν θεῖον Γαβριήλ, ὅλον ἡμερώτατον εἰς τὸ εἶδος, ὅλον χαριέστατον εἰς τὴν θέαν, ὅλον γαληνότατον εἰς ὅλα τὰ μέλη, καὶ παρευθὺς ἀλησμονῶ τὸν θάνατον, ἀλησμονῶ τὸν φόβον, καὶ ὅλος ἔνθους ἀπὸ τὴν χαρὰν καὶ ἡδονὴν γίνομαι. Στοχάζομαι ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὰ φοβερὰ θαυμάσια τοῦ Μιχαήλ, ἐδῶ νὰ θερίζῃ μὲ τὴν σπάθην του χιλιάδας ἀνθρώπων· ἐκεῖ νὰ ἀνασπᾷ ψυχὰς ἀμαρτωλῶν ἀνελεημόνως, καὶ ἔμφοβος γίνομαι, καὶ τὴν δικαίαν κρίσιν τοῦ Θεοῦ δειλιῶ, καὶ παρ' ὀλίγον ἀπογινώσκομαι. Στοχάζομαι ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος καὶ τὰ κοσμοχαρμόсуна εὐαγγέλια τοῦ ὠραιοτάτου Γαβριήλ, καὶ ὅλος γεμόζω ἀπὸ ἐλπίδας, καὶ τοῦ Κριτοῦ τὴν φιλανθρωπίαν ἐνοῶ, καὶ παρ' ὀλίγον ἔνδον τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν γίνομαι. Βλέπω καὶ τοὺς δύο Ἀρχαγγέλους ὁμοῦ, καὶ μοὶ φαίνεται ὅτι βλέπω τοὺς δύο ἐκείνους οὐρανομήκεις στύλους, ὅπου ᾠδήγουν τοὺς Ἰσραηλίτας εἰς τὴν κάτω Ἱερουσαλήμ· τὸν Μιχαήλ, ὡσάν τὸν στύλον τοῦ πυρός· καὶ τὸν Γαβριήλ, ὡσάν τὸν στύλον τῆς νεφέλης, οἵτινες ὀδηγοῦσι συμφώνως τοὺς Χριστιανοὺς εἰς τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ, τὴν ἐπουράνιον Πόλιν.

Τί νὰ πολυλογῶ Ἀδελφοί; Θέλετε νὰ εἰπῶ περὶ τῶν Ἀρχαγγέλων ἓνα μέγαλον, μὰ ἀρμόδιον νόημα; Οἱ δύο Ἀρχάγγελοι ἔχουν εἰκόνα τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεότητος λέγω, καὶ ἀνθρωπότητος. Ὁ Μιχαήλ ἔχει εἰκόνα τῆς Θεότητος, διατὶ ἐστάθη ταύτης ἐνδίκως ὑπερασπιστής, καὶ ὁ Γαβριήλ τῆς ἀνθρωπότητος, διατὶ ἐστάθη ταύτης ὑπηρέτης καὶ εὐαγγελιστής. Νὰ εἰπῶ ἀκόμη καὶ μεγαλύτερον; Ὁ Μιχαήλ καὶ ὁ Γαβριήλ ἔχουν ἀναλογίαν

μέ τόν ένυπόστατον Υἱόν καί Λόγον τοῦ Πατρός, καί μέ τό Πανάγιον Πνεῦμά Του. Ὁ Μιχαήλ ὁμοιάζει τρόπον τινά μέ τόν ένυπόστατον Λόγον· διατί καθώς δι' Αὐτοῦ ὁ Πατήρ διέκρινε καί διεχώρισεν ὅλα τά ὄντα, καί ἀπέδωκεν εἰς τό καθ' ἓνα ἐκεῖνο τό εἶδος καί τήν εἰκόνα ὁποῦ τοῦ ἔπρεπεν, ἔτσι διὰ τοῦ θείου Μιχαήλ, Ἀγγέλου ὄντος τῆς δικαιοσύνης, διέκρινε τοὺς καλοὺς ἀπό τοὺς κακοὺς, τόσον Ἀγγέλους, ὅσον καί ἀνθρώπους, καί ἀπέδωκεν εἰς τόν καθ' ἓνα τό δίκαιον ὁποῦ τοῦ ἔπρεπεν· ὁ δὲ Γαβριήλ ὁμοιάζει μέ τό "Άγιον Πνεῦμα· διατί καθώς ὁ Πατήρ δι' Αὐτοῦ ἐτελείωσε τήν πλάσιν τοῦ κόσμου, ἔτσι διὰ τῶν εὐαγγελίων τοῦ Γαβριήλ, ἐτελείωσε τήν τοῦ κόσμου ἀνάπλασιν· ὦ δόξαις! ὦ λαμπρότητες, ὦ μεγαλεῖα τῶν Ἀρχαγγέλων!

Καί λοιπόν δέν σέ φοβούμεθα Διάβολε· ὄχι, δέν σέ φοβούμεθα· δέν δειλιάζομεν πλέον τὰς ἐπιβουλάς σου· δέν βάνομεν εἰς τόν νοῦν μας τοὺς λυπηροὺς λογισμοὺς ὁποῦ μαῶς προσβάλλεις· καταφρονοῦμεν ὡς βέλη νηπίων τὰς σαῖτας καί τὰ τόξα σου· ἔχομεν γάρ, ἔχομεν βοηθοὺς καί ἀγρύπνους φύλακάς μας τοὺς δύο μεγίστους Ἀρχαγγέλους· ἔχομεν τόν ἠλιόμορφον Μιχαήλ, ὁ ὁποῖος σέ κατεκρήμνισεν ἀπό τοὺς οὐρανοὺς εἰς τὰ καταχθόνια· ἔχομεν τόν ἱεροπρεπέστατον Γαβριήλ, ὁ ὁποῖος μέ τὰ τῆς χαρᾶς του εὐαγγέλια, διέλυσε ὡς ἀράχνην τήν πρώτην λύπην καί κατάραν ὁποῦ ἐπροξένησες εἰς τό γένος μας· ἔμαθες μέ τήν δοκιμήν, ἀρχέκακε Δράκον, πόσον εἶσαι ἀσθενέστατος ἔμπροσθεν τοῦ κραταιοτάτου μας Ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ, ὅταν ὡσάν ἓνα κυνάριον ἢ ζωῦφιον, σέ ἀπεδίωξεν ἀπό τό νεκρὸν σῶμα τοῦ Μωϋσέως, εἰπών σοι μόνον· «ἐπιτιμῆσαι σοι Κύριος»· αὐτὸς καί τώρα ὁμοῦ μέ τόν συναρχιστράτη-

γόν του Γαβριήλ, θέλει σέ ἐπιτιμήσει, καὶ θέλει σέ φυγαδεύσει ἀπὸ ἡμᾶς, οἵτινες ἐπικαλούμεθα πάντοτε τὸ ὄνομα τῶν δύο τούτων. "Ὅπου δὲ τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐπικαλεσθῆ, ἐκεῖθεν διώκεται καὶ καταργεῖται ἡ δύναμις σου· διότι ἔτζι ἀπεφάσισεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἰώβ, νὰ περιπαίξῃσαι ὡς ἕνα οὐδὲν ἀπὸ τοὺς Ἀγγέλους Του, λέγων περὶ σοῦ· «Οὐκ ἔστιν ὅμοιον αὐτῷ ἐπὶ τῆς γῆς πεποιημένον, ἐγκαταπαίξῃσαι ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων μου».

Ἐὰν ὅμως ἀγαπῶμεν, Πατέρες καὶ Ἀδελφοί, νὰ διαμένωσιν ἀχώριστοι ἀπὸ ἡμᾶς οἱ Ἀρχάγγελοι, πρέπει ὅσον τὸ δυνατὸν νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ κάθε κακίαν· ἐπειδὴ λέγει ὁ Μέγας Βασιλείος, ὅτι, καθὼς ὁ καπνὸς διώκει τὰς μελίσσας, ἔτζι καὶ ἡ πολὺδακρυς ἁμαρτία, διώκει ἀπὸ λόγου μας τοὺς ἀγαθοὺς Ἀγγέλους· καὶ ὁμοῦ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Μιχαήλ, ἃς ἐνθυμούμεθα καὶ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, καὶ τῆς φοβερᾶς Κρίσεως καὶ Κολάσεως· ὁμοῦ δὲ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ Γαβριήλ, ἃς ἐνθυμούμεθα καὶ τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν τὴν χαρὰν καὶ ἀπόλαυσιν.

Ἄλλ' ὦ ὑπερένδοξοι Μιχαήλ καὶ Γαβριήλ, τὰ γλυκύτατα παρὰ πᾶσιν Ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις, καὶ πράγματα καὶ ὀνόματα· οἱ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ ἀγαθότητος Ἀγγελοι· οἱ τῶν ἐξαιρέτων ἔργων τοῦ Θεοῦ ὑπηρέται ἐξαίρετοι· οἱ δύο ἀργυροχρυσοπτέρυγοι ἀετοί· οἱ τῆς ζωαρχικῆς Τριάδος δύο μέγιστοι Ἀρχιστράτηγοι· οἱ μὲ ὄμμα ἀκλινῆς βλέποντες τὸ ἄκτιστον φῶς τῆς Τρισηλίου Θεότητος· οἱ τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλέων καὶ Κυρίου τῶν κυρίων, δύο ἀρχισατράπαι καὶ πρωτοσύμβουλοι· οἱ τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ σωματοφύλακες ἄμεσοι· ζεῦγος Ἀρχαγγελικὸν καὶ ἡγαπημένον· δυὰς κοσμοπόθητε καὶ

παντοπόθητε· τῶν Ἀγγέλων ἀπάντων τὰ ἀγλαίσματα· τῶν Χριστιανῶν τὰ καυχήματα· κατ' ἐξοχὴν δὲ καὶ ἐξαιρέτως, ὁδηγοὶ καὶ ὑπερασπισταὶ τοῦ Μοναχικοῦ τάγματος, (τῶν μιμουμένων ὡς δυνατὸν τὴν Ἀγγελικὴν ὑμῶν πολιτείαν), προσδέξασθε τὸ παρὸν ἐφύμνιον, ὅπου σᾶς προσφέρομεν ἡμεῖς ἅπαντες οἱ συναθροισθέντες σήμερον πρὸς δοξολογίαν τοῦ Παντοκράτορος καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ, καὶ εἰς μνήμην τῆς Ἱερᾶς Ὑμῶν Συνάξεως· προσδέξασθε ὡς δῶρον τοῦτο, καὶ σημεῖον ἐλάχιστον εὐχαριστίας, ἀνθ' ὧν καθ' ἐκάστην ἡμᾶς τοὺς εὐτελεῖς εὐεργετεῖτε, περιθάλλετε, καὶ πολυτρόπως ἐκ παντὸς κακοῦ διασώζετε· καὶ σᾶς παρακαλοῦμεν δουλικῶς, νὰ μὴ λείψῃ ἀφ' ἡμῶν ἡ πατρικὴ πρόνοιά σας· ἀλλ' ὡς συμπαθέστατοι καὶ εὐσπλαγχνικώτατοι, πλησιάζετε πάντοτε κοντὰ εἰς ἡμᾶς καὶ περιτειχίζετε μας, διὰ νὰ μᾶς γεμόζετε ἀπὸ θεωρίας ἀγίας, καὶ Πνευματικᾶς ἐννοίας· καὶ διὰ νὰ φεύγωσιν ἀπὸ ἡμᾶς ἐξ αἰτίας τοῦ πλησιασμοῦ σας, ὅλοι οἱ πονηροὶ καὶ αἰσχροὶ λογισμοί, καὶ ἀπλῶς ὅλοι οἱ ἀόρατοι καὶ ὄρατοὶ ἐχθροὶ ὅπου μᾶς πειράζουσιν, ἐπειδὴ τοιαύτας χάριτας προξενεῖτε, ὅπου καὶ ἂν πλησιάσητε· λέγει γὰρ ὁ Ἅγιος Μάρκος ὁ Ἀσκητῆς οὕτως· «Ὅταν οἱ Ἅγιοι Ἄγγελοι πλησιάσωσιν ἡμῖν, πληροῦσιν ἡμᾶς Θεωρίας Πνευματικῆς». Ὁμοίως καὶ ὁ Ἀββᾶς Ἰσαάκ· «Ὅτε οἱ Ἅγιοι Ἄγγελοι σοὶ πλησιάζουσι περιτειχίζοντες, πάντες οἱ πειράζοντες ἀποστήσονται»· καὶ ἐπειδὴ οἱ θεολογοῦντες λέγουσιν, ὅτι ἔξ τινα χαρίζουσιν οἱ Ἄγγελοι εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ, μὴ λείπετε, ὦ θεῖοι Ἀρχάγγελοι, ἀπὸ τοῦ νὰ χαρίζετε ταῦτα καὶ ἐσεῖς εἰς ἡμᾶς τὰ ὅποια εἶναι ταῦτα· Πρῶτον· τὸ νὰ διώκετε ἀπὸ τὰ σώματα καὶ ψυχὰς μας, ὅλας ἐκείνας τὰς

βλάβας ὅπου ἤμποροῦν νὰ μᾶς ἀκολουθήσουν ἀπὸ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Δεύτερον· τὸ νὰ μᾶς παρακινεῖτε πάντοτε εἰς τὰ καλὰ, φωτίζοντες μὲν τὸν νοῦν μας μὲ τὰς θείας ἐλλάμψεις, γλυκαίνοντες δὲ τὴν θέλησιν καὶ καρδίαν μας μὲ τὰς θείας Χάριτας. Τρίτον· τὸ νὰ ἐμποδίζετε ἀπὸ λόγου μας τὰς ὀρμὰς καὶ ἐπιβουλάς τῶν δαιμόνων. Τέταρτον· τὸ νὰ προσφέρετε τὰς προσευχὰς μας εἰς τὸν Θεόν, ὡς ὁ Ἄγγελος Ῥαφαὴλ ἐπρόσφερε τὴν προσευχὴν τοῦ Τωβίτ, καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀποκαλύψει Ἄγγελοι τὰς προσευχὰς τῶν Ἀγίων. Πέμπτον· τὸ νὰ πρεσβεύετε πάντοτε εἰς τὸν Θεὸν διὰ λόγου μας. Καὶ ἕκτον· νὰ μᾶς παιδεύετε πατρικῶς ἐνίοτε, ὅταν ἀτακτοῦμεν, ὄχι διὰ ἐκδίκησιν, καθὼς μᾶς παιδεύουν οἱ πονηροὶ δαίμονες, ἀλλὰ διὰ διόρθωσιν καὶ σωφρονισμόν· καὶ τοῦτο γὰρ Χάρις λογίζεται εἰς ἡμᾶς.

Καὶ αὐθις παρακαλοῦμεν, ἐπακούσατε τῆς δεήσεως ἡμῶν, φιλανθρωπότατοι τοῦ Θεοῦ Ἀρχιστράτηγοι, καὶ παύσατε, μὲ τὰς ἀενάους πρεσβείας σας τὴν καθ' ἡμῶν τοῦ Θεοῦ ἀγανάκτησιν, πείθοντες Τοῦτον νὰ παραβλέψῃ ὡς Πολυέλεος τὰ πταίσματα ἡμῶν ἅπαντα, μὲ ὅσα ἐν ἔργῳ, ἢ ἐν λόγῳ, ἢ ἐν διανοίᾳ Αὐτὸν καθ' ἐκάστην παραπικραίνομεν· ἁμαρτωλοὶ ναὶ εἴμεθα, τὸ ὁμολογοῦμεν, καὶ παραβάται τῶν ἀγίων Του ἐντολῶν· ἀλλὰ πλὴν Αὐτοῦ, Θεὸν ἄλλον οὐ γινώσκομεν· ἀξιώσατε ἡμᾶς, ὦ Παρθένοι, καὶ ἔφοροι τῶν Παρθένων Ἀρχάγγελοι, νὰ διαπερνῶμεν τὴν ζωὴν μας ἐν σωφροσύνῃ καὶ παρθενίᾳ, καθὼς ὑπεσχέθημεν ὅταν ἐφορέσαμεν τὸ Ἀγγελικὸν τοῦτο Σχῆμα· φάνητε προστάται καὶ ἄγρυπνοι φύλακες, ὅσον ἡμῶν, τόσον καὶ πάντων τῶν ἐορταζόντων τὴν παναγίαν σας Σύναξιν· καὶ ἐν ὅσῳ μὲν εὐρισκόμεθα εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, διώκετε

ἀπὸ λόγου μας τὰ σκάνδαλα (ὡς εἶπομεν) καὶ μηχανὰς πάντων τῶν ὀρατῶν καὶ ἀοράτων ἐχθρῶν· ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου, παρασταθῆτε εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς βοηθοί, ὁ ἓνας ἀπὸ τὰ δεξιὰ, καὶ ὁ ἄλλος ἀπὸ τὰ ἀριστερά, σκεπάζοντές μας μὲ τὰς χρυσαῖς πτέρυγὰς σας, ἵνα μὴ ἴδῃ ἡ ψυχὴ μας τὴν ζοφερὰν ὄψιν τῶν πονηρῶν δαιμόνων· καὶ οὕτω παραλαβόντες ἡμᾶς, ὁδηγήσατε εἰς τὰς αἰωνίους καὶ φωτεινὰς τῆς τῶν Οὐρανῶν Βασιλείας σκηνάς· ἵνα δοξολογῶμεν ὁμοῦ μὲ τοῦ λόγου σας τὴν μίαν ἐν Τριάδι Θεότητα· Ἡ πρέπει δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· Ἀμήν.

<https://www.imdleio.gr/diaf/2024/ag.Nikod-ar.Michael+Gabriel.pdf>

Από το βιβλίο:

«ΤΡΕΙΣ ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ» τῆς Ι. Μ. Σταυρονικήτα, ἔκδοση 1991.